

ban van hatálya a 24-ik életév elérésének is. A hallgatag nagykorúsítási módok mellőzésének sem indoka, sem magyarázata a Tervezetből ki nem tűnik. Azok az intézkedések pedig, melyek a gyermek személye feletti szülői jog és a szerződésképeség fejezeteiben a hallgatag nagykorúsításnak mintegy pótlásaképpen jelentkeznek, kielégítőknél korántsem mondhatók.

Amennyiben a kiskoru önmagát tartja fen, a Tervezet 276. §-a szerint, a 920. §-ának alkalmazása révén keresményeiről szabadon rendelkezik s amily mértékben életfentartása kívánja, kötelezettségeket is vállalhat. Ez azonban nem az önjogosság és a szóban forgó kérdésre direct vonatkozásban nincs is. Jelentősebb a 921. §-ának rendelkezése, mely azt a kiskorut, aki a gyámhatóság engedélye mellett önálló életpályát folytat: e pálya folytatásával járó szerződések megkötése tekintetében önállónak ismeri el. Ha pedig a kiskoru ipari vállalatot vagy kereskedelmi üzletet, bár a gyámhatóság engedélye nélkül, de tényleg önállóan folytat: az ezen vállalata vagy üzlete körében kötött szerződése érvényes, hacsak a másik fél a szerződés megkötésekor tudomással nem bír róla, hogy a kiskoru a vállalatot vagy üzletet a gyámhatóság tudta nélkül vagy tilalma ellenére folytatja

A Tervezet tehát a relatív önjogosság egy nemét teremtette meg e rendelkezéseiben, helyesebbnek találva a conservatív álláspont helyett retrográd irányban, nem előre, de visszafelé vinni jogfejlődésünket. Mindenesetre érdekel várjuk e speciális álláspont fölfertését a kiadandó indokolásban.

Ami a nőknek házasság által való nagykoruvá válását illeti, mint jelezve volt, a Tervezet ragaszkodását mai jogunkhoz e részben teljesen méltányoljuk. Külföldi jogokban általánosan elismert jogszabály ugyan, hogy «Heirath macht mündig» * s férfi és nő közt különbséget e jogok a házasságkötés nagykorúsító hatályában nem tesznek. A különbségtételt pedig tökéletesen indokolja a házasságra lépésnek a nőkre nézve nagy horderejű élettani jelentősége, mely a férjhez ment nő előtt egy új világnak látóköreit nyitja meg, míg a férfinál a házasság élet alig jelent egyebet, mint az életmód állandó jellegű megváltozását. Az a netalán előforduló s hovatovább ritkábbá váló helyzet, hogy a még kiskoru férjnél fiatalabb asszony önjogának tekintetik, a «családfő» ellenben 24-ik életévéig nem: sokkal elenyészőbb fontosságú, semhogy a mai jogot érte megváltoztatni kellene. Komikus talán, de lényegtelen.

A gyámhatósági teljeskoruvá nyilvánításnál a Tervezet mai jogunkra támaszkodik ugyan, de bizonyos tekintetben módosítja az intézményt. Változtatásainak egyik jellemvonása, hogy a nagykorúsítás előfeltételeit részben tágította s a gyámi törvény 4. §-ának határozott szabályozását határozatlanná tette. A 18-ik életév, mint előfeltétel megmaradt továbbra is; az a feltétel azonban, hogy a kiskoru saját ügyeinek vitelére elegendő képességgel és érettséggel bírjon, azzal a sokkal lazább kritériummal cseréltetett fel, hogy a teljeskoruvá nyilvánításnak csak akkor lehet helye, «ha a kiskoru javára szolgál». (5. §.) A Tervezet kitétele valósággal uszik a bizonytalanságban. A teljeskorúság alapja a testi és a szellemi fejlettség. A törvény e fejlettség bekövetkezését általános tapasztalatok és az átlag szerint állapította meg a 24-ik életévre. A hol hamarabb is bekövetkezik: ott a nagykorúsításnak van helye. Az u. n. hallgatag nagykorúsítási esetekben is alattomban a szükséges értelmi s testi fejlettséget oda értjük. Már most a Tervezet minden olyan esetben megengedi-e a teljeskoruvá való nyilvánítást, mikor az a kiskorunak javára szolgál? Természetesen igen. Szükséges-e ezenkívül az értelmi és testi fejlettség is? A Tervezet szerint nem. És ebben van a hiba. Itt rugta ki maga alól a Tervezet a helyes alapot,

mert tiszta dolog, hogy valami javára szolgálhat a kiskorunak akkor is, ha az értelmi fejlettség azt a fokát, mely a nagykorúsításhoz a dolog természete szerint és mai jogunk értelmében megkívánatik, még nem érte el. Pedig nehezen képzelhetjük, hogy a Tervezetnek ez lett volna szándékában. Nem ártott volna tehát az 1877: XX. tcz. 4. §-ának határozottságát minta gyanánt venni.

Változtatta azonban a Tervezet 5. §-a mai nagykorúsítási jogunkat más irányban is. Az egyik előfeltételen szigorított. Míg ugyanis mai jogunk szerint a szülők, nagyszülők és ezek nem létében a legközelebbi oldalakonok s a gyám csak meghallgatandók: addig a Tervezet a törvényes képviselő beleegyezését, s ha ez nem a szülő, úgy utóbbinak beleegyezését is előfeltételül megkívánja. Ez a hozzáadás is felesleges volt. A kiskoru érdekeit éppen eléggé biztosítja a gyámi törvény 4. §-a, sőt biztosítja a szülői befolyást is a kötelező meghallgatásban, melynek esetleges elmulasztása jogot ad a meghallgatásra jogosultnak a felsőbbfoku gyámhatósághoz folyamodni. Sok esetben a teljeskorúsítást éppen a szülő és gyermek közti rossz viszony teheti indokolttá, mikor is a szülőtől és az ő beleegyezésétől tenni függővé egészen a teljeskoruvá nyilvánítást: a kiskoru érdekeinek különös oltalmára nem igen szolgálna.

(Bef. köv.)

Dr. Kolosváry Bálint.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A törvényszerűség és a czélszerűség szempontjai a vád képviselője körül általában.*

Mihelyt a bűncselekménynek hivatalból való megtorlása állami feladat gyanánt lesz elismerve; mihelyt az anyagi igazság követelményeképp tekintik azt, hogy minden bűncselekmény a tettes, illetőleg a részes bűnösségének fokához képest, a büntető törvények rendelkezése értelmében megbüntetessék, amennyiben végre bírói eljárás csak vád alapján indítható: a most említett tételekből folyólag természetszerűleg fel kellett állítani azt a tételt is, hogy a kir. ügyészségnek nem áll jogában a vád képviselőt önkényesen megtagadni, illetőleg a vádemelést pusztán czélszerűségi okokból mellőzni, hanem mindazokban az esetekben, amelyekben bűncselekményt lát fenforogni, ha a bűnvádi eljárás megindításának és folytatásának feltételei meg vannak, kötelessége is vádat emelni és azt képviselni. Ez az elv, amelyből a kir. ügyészségre ez a kötelesség hárul, az irodalomban a legalitas elve megjelölést nyerte.

I. A törvényszerűség fogalma és ennek folyamánai.

A legalitas azt jelenti, hogy a kir. ügyészség köteles vádat emelni és képviselni, ha: a) a tudomására jutott cselekmény büntetendő; b) az eljárás megindításának és folytatásának általános és különös feltételei fenforognak; c) a terhelt ellen nyomatékos gyanu forog fen; d) az eljárás sikeréhez szükséges bizonyíték megszerzhető.

Meg vannak-e ezek a feltételek, azt a kir. ügyészség az ő jogászai, illetőleg legjobb egyéni meggyőződése szerint itéli meg; másrészt azonban, ha a kir. ügyészségnek e feltételek fenforgására nézve kétségei vannak, köteles magát ez irányban a nyomozás teljesítése által tájékoztatni. Ez utóbbi kötelesség szintén a legalitas elvének következménye.

A legalitas elve csak a közvád eseteiben érvényesülhet, mert magánvádnál kizárólag a sértettnek tetszésétől függ: vajon akar-e vádat emelni vagy sem, és az eljárás során is mind a fő-, mind a pótmagánvádló teljesen korlátlanul,

* Pl. csak a legutóbb megjelent magánjogi törvénykönyv-tervezetre, a schweizi Vorentwurfra utalunk, mely e tételt a 8. §-ában kimondja.

* Kivonatol mutató a szerző «Magyar bűnvádi eljárási jog» című művének legközelebb megjelent I. kötetéből. (L. e munkának 67. és 88. §-ait.)

minden törvényes kötelezettség nélkül rendelkezik a váddal. E miatt a legalitas csak a kir. ügyészségre nézve kötelező, különösen nem terjed ki az igazságügyi kormányra sem.

II. A helyes álláspont.

A kir. ügyészség processuális jogkörének meghatározásánál a törvényhozásnak kétségtelenül a legalitas elvéből kell kiindulnia, mert minden államban, amelyben a hivatalból való eljárásnak elve el van ismerve, és a bűncselekmények az állam részéről üldöztetnek, az anyagi törvény érvényesülését függetlenné kell tenni a vádhatóság tagjainak korlátlan egyéni nézetétől.

Általánosságban véve a vádhatóságnak kötelessége az anyagi büntető törvények érvényre jutásáról gondoskodni. Ha ezt kedvezésből, pártszempontokból, hanyagságból vagy más incorrect okokból elmulasztja, súlyos kötelességszegést követ el.

Ennyiben tehát a legalitas elve irányadó.

III. Kivételek a legalitas elve alól.

Vannak esetek, amelyekben fontos állami vagy társadalmi érdek teszi nemcsak teljesen igazolhatóvá, hanem egyuttal *szükségessé is* a vádemelés mellőzését vagy az emelt vád elejtését. Ezeket az eseteket a törvényhozásnak nem áll módjában kimerítően meghatározni.

Más esetekben részint társadalmi, részint perjogi szempontok teszik nem ugyan szükségessé, de célszerűvé az eljárás mellőzését.

A nehézség csak ott kezdődik, hogy a kivételeket, amelyek a legalitas elvét módosítják, a legnagyobb körültekintés mellett sem lehet taxative megállapítani. És ebből az a baj származik, hogy tényleg bizonyos önkény, az ügyészség tagjainak előre ki nem számítható, változó felfogása fog dönteni afelett, hogy az anyagi törvény bizonyos esetekben alkalmaztassék, másokban pedig figyelmen kívül maradjon.

IV. A célszerűségi szempontok tulsulyra juttatásának veszélyei.

1. Az opportunitas elve azt jelentené, hogy a kir. ügyészség nem volna köteles minden tudomására jutott, nem hivatalból üldözendő bűncselekményt vád tárgyává tenni, hanem a törvénytől fogva jogában állana a vádemelést a meggyőződése szerint büntetendő és büntethető bűncselekmények tekintetében is mellőzni, vagy az általa emelt vádat, — habár az eljárás folytatásának feltételei fenforognának is, — elejteni pusztán azért, mert meggyőződése szerint bizonyos célszerűségi szempontok, különösen pedig egyrészt a politikai, másrészt a perjogi célszerűség tekintetei, abban az adott esetben kívánatosnak tüntetik fel az eljárás mellőzését. Pl. az opportunitas elvéből folyólag mellőzhető a kir. ügyészség a vádemelést akkor, ha felfogása szerint az eljárás hátrányos volna az állam érdekeire, vagy pedig az eljárás indítása nagy terheket (pl. aránytalan költséget) háritana az államra.

2. Az opportunitas a büntető igazságszolgáltatásban elv gyanánt semmiképp sem fogadható el. Nem lehet jogot adni a kir. ügyészség tagjainak arra, hogy tisztán az ő belátásuk szerint mérlegelendő célszerűségi szempontokból mellőzzék a vádemelést. Ez végeredményben a legnagyobb önkénynek nyitna tért és oda is vezetne, hogy a vádhatóságnak módjában állana a büntető törvényeknek bizonyos rendelkezéseit konkrét esetekben figyelmen kívül hagyni.

3. Ebben az irányban függ össze a most tárgyalt kérdés a vádmonopolium, illetőleg a pótmagánvád kérdéseivel.

Pótmagánvádnak ugyanis elég sokszor nem lehet helye, mert a szónak jogászi értelmében vett sértett magánegyen nem található. Még többször nem érvényesül gyakorlatilag a pótmagánvád azért, mert a sértett nem bírja vagy nem akarja a vád képviselével járó fáradságos és költséges tennivalókat végezni.

Ennélfogva, ha a törvényhozás az opportunitas elvének alapjára állana, a büntető törvények jóformán mindegyik ügyészségi kerületben másként és másként alkalmaztatnának. Sőt nemcsak a különböző ügyészeknek eltérő egyénisége, hanem ugyanannak a közvádlnak különböző hangulata, szeszélye döntene afelett, hogy valamely bűncselekmény miatt indittassék-e eljárás vagy sem. A közvélemény, amely nem ismerné az ügyészség különböző elhatározásának indokait, méltán elveszitené bizalmát a vádhatóság eljárása iránt. Az ügyészség tagjainak nem volna semmi világos és határozott directívája és az ő gyakorlatuk is ingadozóvá válnék.

Könnyen érthető tehát, hogy nincs modern törvényhozás, amely az opportunitas elvét mint ilyent elfogadta volna.

V. Eredmények.

A fentebbiekből megállapítható, hogy sem a legalitas-t, sem az opportunitas-t, mint olyan elvet, mely feltétlenül emelhető volna, nem lehet felállítani. Azokat a kivételeket pedig, amelyek az előbbi alól az utóbbi javára tehetők, a törvényhozásnak nem áll módjában előre taxative meghatározni és ennélfogva a doctrinának nem áll jogában olyanok gyanánt megjelölni, amelyeknél a kir. ügyészség jogosan mellőzné közvádlnói kötelességeit.

A gyakorlati életnek kimeríthetetlen változatossága ezen a téren sem szorítható az elvnek szűk kereteibe.

Dr. Balogh Jenő,
egyetemi tanár.

A magánjogi igény érvényesítése a büntető eljárásban.

(BP. 486.—491. §§.)

Jogpolitikai szempontból kívánunk néhány szót szólani a magánjogi igény érvényesítéséhez a büntető perben. A bíró kezében ma már egy részletes szabványokat tartalmazó eljárási törvény ad fonalat ítélkező munkájához, amely e kérdést is lehető körülményesen szabályozza; e soraink a törvény megfelelő szabályainak magyarázatára szánvák, kiválság abból a szempontból, hogy a törvénynek célja-e a magánjogi igényt megállapító tevékenységet minél nagyobb mérvben a büntető per birájára bizni, avagy az a fölötti döntést minél inkább a polgári bírónak adni át? Továbbá, hogy a helyes jogpolitikai szempontok a büntető bírónak ily iránybani teendőit kiterjeszteni, avagy korlátozni javallják? Szaporodjanak-e vagy lehető legkisebb körre szoríttassanak az u. n. polgári perutra való utasítások?

1. A büntető perben a magánjogi igény — a sértett petituma — kétféle dologra irányul. Vagy valamely tárgyra, amely az eljárás során bűnjelül, illetve bizonyítékul szolgál — avagy valamely dologra (res), amely lehet testi vagy testetlen dolog egyaránt. Az előbbi esetben a magánjogi igény valamely testi, konkrét, nem helyettesíthető, határozott dologra irányul, melyet nemcsak a vádlott bűncselekménye, de az eljárás szabályai is elvontak tőle. Az igénylő, a sértett ez esetben nem nevezhető károsultnak. Ellenben az utóbbi esetben, melyben a magánjogi igény oly dologra irányul, melynek a vádlott által előidézett hiánya (nem minden esetben megsemmisítése!) által a sértett kárt szenvedett, ez esetben az igénylő sértett a károsult.

A két igény természetesen ugyanazon esetben szoros kapcsolatban együtt járhat. Például a zenész, kitől egyetlen hegedűjét ellopták, követeli a lefoglalt hangszeret, továbbá a kárt, amelyet azáltal szenvedett, hogy a lopás folytán hangszerével keresni képes nem volt.

Kétségtelen, hogy elvileg a meglévő lefoglalt dologra való igény megállapítása és érvényesítése első sorban a büntető bíró dolga. Különbséget tesz azonban az e részben, hogy a lefoglalt dolog a tettesnél, részesnél, orgazdánál, bűnpár-